



**ARHEOLOGIJA**  
**JURICA BEZAK:**

**Kako sam  
izronio blago  
Sulejmana  
Veličanstvenog**

STR. 32-33

Evidencijski broj / Article ID: 15832747  
 Vrsta novine / Frequency: Dnevna  
 Zemlja porijekla / Country of origin: Hrvatska  
 Rubrika / Section: Naslovnica

# IZRONJENI VRIJEDNI PREDMETI IZ OSMANSKOG O

PIŠE  
**PATRICIA  
 KIŠ**



**R**oneći pokraj pličine Sveti Pavao uz otok Mljet, te ugledavši u pijesku obrise nekoliko topova, konzervator-arheolog Jurica Bezak odmah je znao da je riječ o važnom nalazu. Na takva otkrića u pravilu nailazite jednom u životu, ako imate sreće. Zapravo mu je bilo teško vjerovati da ostatke broda, a pokazalo se da topovi pripadaju brodu, nitko nije pronašao gotovo pola tisućljeća.

Nije znao što može naći uz pličinu, no lokacija na koju je otišao sa svojih nekoliko kolega, kako kaže Bezak, nije bila baš puka slučajnost. I inače ronionci koji istražuju tragove nekadašnjih civilizacija znaju roniti uz pličine i uz hridi zato jer su se tamo najčešće događali brodolomi. A za ronjenje na Mljetu prethodno je, prepričava, morao ishoditi i posebnu dozvolu, bez koje tamo nije moguće roniti.

Pronađeni su ostaci s oružanog broda dugačkog oko 24 metra koji je u 16. stoljeću plovio na relaciji Istanbul - Venecija prenoseći vrijedan teret, posude iz Iznika. Keramičko posuđe koje se proizvodilo u Osmanskom Carstvu bilo je vrlo cijenjeno, skupo i priuštititi si ga je mogla, na Zapadu, samo viša klasa.

## Bez crnog tržišta

Srećom, kaže Bezak, posude je bilo netaknuto, lokaciju prije njega nitko nije pronašao. Srećom, jer na crnom bi tržištu ovi predmeti, s popisom mnogih znamenitih umjetnika keramike, vrijedili mnogo pa bi sačuvanih predmeta s ovog broda, uz pomoću kojeg je moguće rekonstruirati prošlost, ostalo malo.

Brodolomi nisu bili rijetkost na Jadranu, istočna jadranska ruta bila je jedna od glavnih prometnica kojom su brodovi prolazili iz Istanbula prema Veneciji i natrag, posebno u stoljeću iz kojeg datira pronađeni brod. Uzroci brodoloma mogli su biti mnogi, od nevremena, preko uskoka koji su napadali brodove do već spomenutih hridi i sprudova koji nisu bili poznati pa tako ni ucrtani u mapu, što je, moguće, bio

**Na brodu su pronađene kosti repa goveda koje su služile kao velika kulinarska poslastica**

uzrok stradavanja ovog broda. U Muzeju Mimara otvorena je izložba na temelju ovog otkrića "Iznik - osmanska keramika iz dubine Jadrana", gdje su mnogi od predmeta pronađenih na brodu, nakon dugogodišnjih restauracija, prvi put izloženi u javnosti. Naime, nakon 2006., kada je Bezak ugledao prve obrise topova u pijesku, Odjel za podvodnu arheologiju Hrvatskog restauratorskog zavoda pristupio je daljnjem istraživanju lokaliteta. Zna se, naime, ponekad dogoditi da pijesak prekrije predmete, koji se kretanjem mora iznova otkriju, pa s vremenom dolazi do novih pronalazaka (ne isključuje se, kaže Bezak, da će ih biti još).

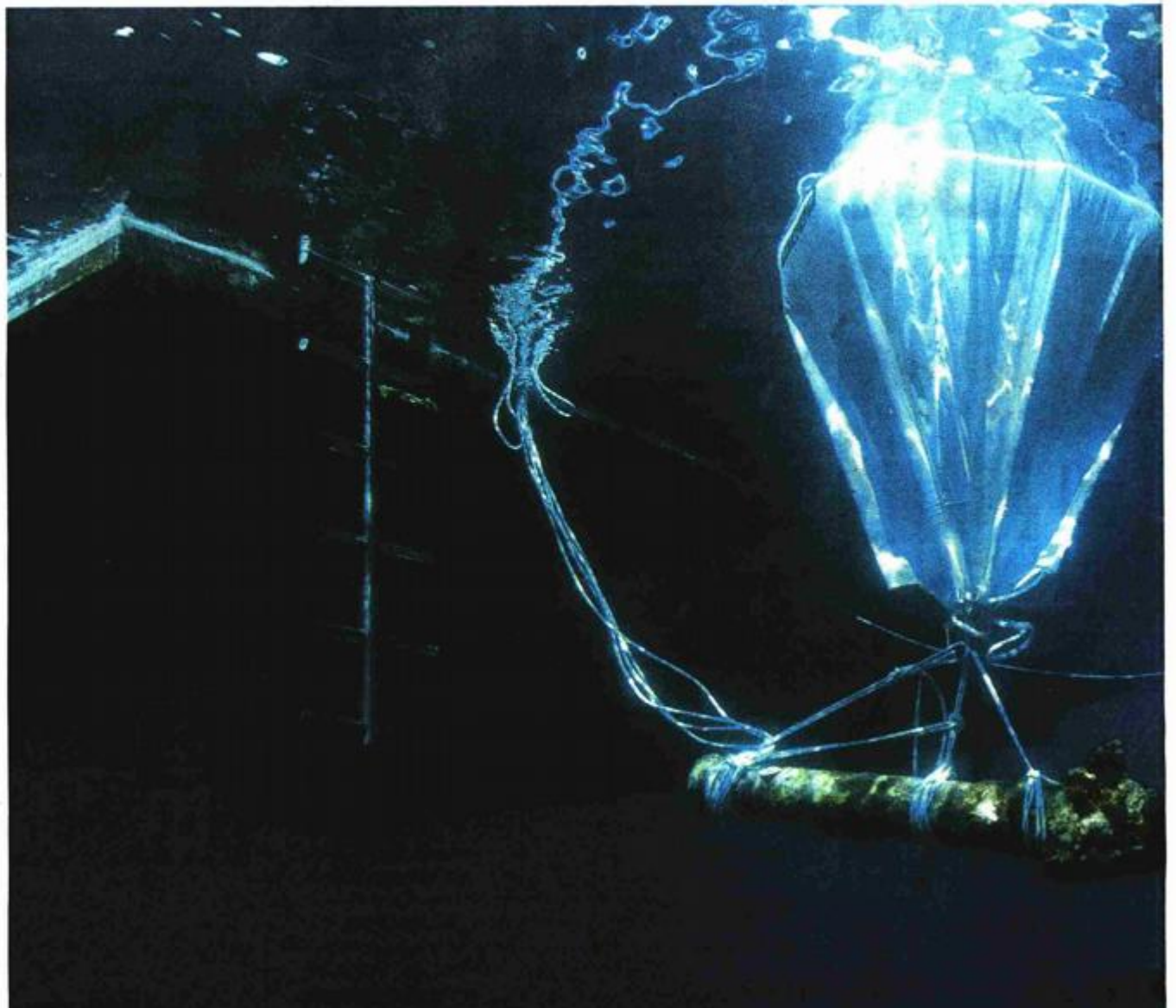
## 300 radionica

Nakon otkrića topova, pronađen je i dio drvenog trupa broda, koji je bio vrlo duboko, pod pijeskom, a zato je i dobro sačuvan. Većina predmeta bila je na dubini od oko 40 metara. Dobar dio predmeta na brodu pronađen je u relativno dobrom stanju. Izložbu su priredili Igor Miholjek, koji je koautor knjige o ovom pronalasku (s Carlom Beltrameom i Saurom Gelichijem), te Vesna Zmaić Kralj iz Hrvatskog restauratorskog zavoda. Hrvatski restauratorski zavod surađivao je sa Sveučilištem Ca' Foscari u Veneciji. Izložbu je pak HRZ organizirao u suradnji s Dubrovačkim muzejima (Arheološki muzej) i Institutom Yunus Emre.

U izničkim radionicama, smještenima uz jezero u sjeverozapadnoj Anatoliji, 100 kilometara od Istanbula, izrađivali su se luksuzni predmeti. Bile su povezane s dvorom, a vrhunac su doživjele u doba Sulejmana Veličanstvenog. Posuđe koje se izrađivalo u tom gradu datira između 1480. i 1670., kako opada i značaj Osmanskog Carstva, pa ni ti predmeti više nisu raskošni kao nekad. Od tri stotine radionica, koliko ih je bilo u zlatno doba, pred kraj je ostalo samo devet, a i one su malo pomalo zatvarale svoja vrata.

A upravo su keramičke ploče iz zlatnog doba Iznika, kaže koautorica izložbe Vesna Zmaić Kralj, one kojima su se opremale džamije, grobnice, pa čak i Topkapi palača, rezidencija osmanskih vladara.

Na vrhuncu stvaralaštva dominirala je kobaltno plava boja. Uzor im je bila kineska keramika, no s vremenom su u Osmanskom Carstvu i sami razvili specifičan odnos prema motivima i boji.



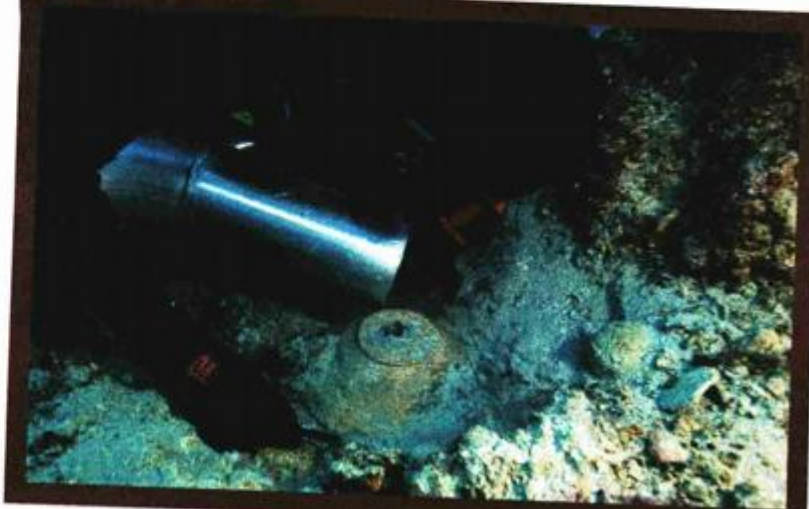
## ARHEOLOG JURICA BEZAK O OTKRIĆU POKRAJ MLJETA

# 'Kako sam, roneći, pronašao blago Sulejmana Veličanstvenog'





# ARSTVA PRVI PUT U JAVNOSTI U MUZEJU MIMARA



Dolje su kustosi izložbe Igor Miholjek (koautor knjige o otkriću) i Vesna Zmaić Kralj, iz Hrvatskog restauratorskog zavoda, zajedno s Juricom Bezakom. Gore i lijevo su prizori ronionaca na lokaciji Sveti Pavao uz otok Mljet

Iako se u zrelijoj fazi na porculanu znaju pojaviti i neki figurativni elementi, poput brodova, većinom je riječ o ornamentu. Sulejman Veličanstveni, jedan od vladara pod kojima je Iznik doživio vrhunac, imao je mnogo sluha za umjetnost, kako bilježe kronike. Omiljeni mu je keramičar bio Sakhulu, koji je u Iznik stigao s perzijskog dvora, odakle je, navodno, istjeran zbog nemorala. Sulejman Veličanstveni dao mu je da uvede promjene u način na koji se do tada oblikovala keramika, ali ga je također suludo puno plaćao. Bijelo-plavi tanjuri na kojima je jasno vidljiv umjetnički rukopis Sakhulua među najvrjednijim su pronalascima kod Mljeta.

### Sačuvane kosti repa

Na pitanje koliko bi koštali na tržištu, Vesna Zmaić Kralj nema odgovora, kaže da su neprocjenjivi.

Važni su i tanjuri sa specifičnom, koraljocrvenom nijansom, kakva je postojala samo u Osmanskom Carstvu (o važnosti nijansi boja u Osmanskom Carstvu može se čitati i u znamenitom romanu Orhana Pamuka "Zovem se crvena").

A osim po načinu na koji se ukrašavala keramika, predmete s broda moguće je datirati i uz pomoć novčića. Naime, u to je doba bio običaj da se u svakodnevnoj upotrebi mogu koristiti samo novci koji su proizvedeni u doba vladara koji je u tom trenutku bio živ. Na brodu su pronađeni novčići iz doba Selima II, Sulejmana Veličanstvenog i Murata III. Isto tako, na jednom od osam topova, koliko ih je pronađeno na brodu i izloženo u Mimari, piše da je 1567. lijevan u Veneciji.



Slični se topovi kao s ovog broda, inače, mogu pronaći i u Arsenalu u Veneciji. Sačuvan je i ključ koji je okamenjen. Ako bi se išao skidati kamen, ključ bi se potrgao, stoga su restauratori napravili rendgensku snimku i nju izložili. Na brodu su pronađeni i dio tave za prženje jaja, gornja polovica termoposude u kojoj se podgrijava hrana i slično. Socijalne razlike bile su povećane, obični su mornari jeli iz drvenih posuda, koje nisu sačuvane. Boga ti trgovci i kapetani jeli su iz bakrenih posuda i dio je tih posuda sačuvan.

Dok smo obilazili izložbu, Jurica Bezak rekao nam je kako su proučavali i venecijanske kulinarske recepte iz jedne kuharice koja datira u 1570. i usporedili su ih s ostacima pronađenima na brodu. Naime, kroz stoljeća je ostao sačuvan i velik broj koštanih životinjskih ostataka, istraživanjem se pokazalo da je riječ o kostima repa goveda, koji su usoljeni i osušeni, a od kojih su se u to doba radili juha i varivo. U blizini brodske kuhinje pronađeni su žirevi, koji su vrlo vjerojatno služili za vatru, te vaga koja je bila vrlo precizna u mjerenju. Zvono s broda datira u 1567., koristilo se ili za signalizaciju smjene straža, ili za molitve, ili kao upozorenje na opasnost od neprijatelja.

### Bitka s 250 brodova

Kako su najkasniji novci iz razdoblja Murata III, sa sigurnošću se može reći da je brod potonuo u vrijeme ili nakon njegove vladavine, dakle između 1574. i 1595.

Dozvoljava se i mogućnost da je brod sagrađen ranije, te da je bio i u Lepantskoj bitki 1571. godine u kojoj su se Turci borili protiv Venecijanaca, a mnogi povjesničari tumače da je riječ o jednoj od najvažnijih bitaka, ako ne i najvažnijoj, u Mediteranu u povijesti. Pobjedničku, venecijansku stranu predvodio je Don Juan Austrijski. U bitki je sudjelovalo 250 brodova, među njima i istarski i dalmatinski, a zabilježene su i goleme žrtve. Osmansko Carstvo je izgubilo kontrolu nad morima. ●

**Omiljeni autor Sulejmana bio je Sakhulu, kojega je obilato plaćao. I njegovo je posude u Mimari**



Izložba 'Iznik - osmanska keramika iz dubine Jadrana' traje do 13. rujna. Svi predmeti koji se sada mogu vidjeti bili su na brodu dugom 24 metra

